

Streszczenie

Międzynarodowe migracje dzieci w wieku szkolnym mają liczne konsekwencje społeczne, psychologiczne i emocjonalne, które mogą utrudniać transnarodowe trazycje (przejścia) i formowanie poczucia przynależności. Dzieci migranci znajdują się na skrzyżowaniu różnych przestrzeni transnarodowych, formując swoje poczucie przynależności w kontekście „tu”, „tam”, „pomiędzy” lub „nigdzie”.

Niniejsza praca doktorska, opierająca się na cyklu powiązanych publikacji, wykorzystuje liczne teorie i pojęcia, aby wyjaśnić jak przebiegają transnarodowe trazycje oraz procesy formowania poczucia przynależności wśród dzieci migrantów w Polsce. W badaniu przyjęto podejście skoncentrowane na dziecku, które przewiduje aktywne słuchanie głosów dzieci i uwzględnianie ich sprawczości, przy jednoczesnym przestrzeganiu praw dzieci do bycia wysłuchanym, dostrzeżonym i zrozumianym.

Jakościowe metody badawcze wykorzystane w niniejszej pracy obejmowały indywidualne wywiady pogłębione (IDI) z trzema grupami respondentów, a mianowicie 20 wywiadów z dziećmi migrantami ze szkoły podstawowej (7-13 lat), 19 z ich rodzicami i 10 z nauczycielami zaangażowanymi w pracę z uczniami z doświadczeniem migracyjnym. Dzieci biorące udział w badaniu przyjechały do Polski z różnych krajów, a mianowicie z Ukrainy, Turcji, Rumunii i Litwy. Wśród głównych powodów migracji rodzin biorących udział w badaniu znalazły się prześladowania polityczne i motywacje ekonomiczne. Uczestnicy badania reprezentują grupę heterogeniczną pod względem kontekstu i doświadczenia migracyjnego, kapitałów (społecznych, ekonomicznych, kulturowych), planów na przyszłość, wyznania oraz długości pobytu w Polsce. Wywiady przeprowadzono za pomocą narzędzi internetowych ze względu na ograniczenia spowodowane rozpowszechnieniem się COVID-19.

Wyniki pracy pokazują, że różne podmioty/agendy socjalizacyjne, takie jak rodzice, krewni, nauczyciele czy rówieśnicy, kształtują ścieżki i doświadczenia dzieci migrantów nie tylko poprzez wspomaganie ich trazycji edukacyjnych, ale także poprzez wpływ na formę ich trazycji społecznych. Badanie potwierdza, że rówieśnicy i przyjaciele odgrywają decydującą rolę w h transnarodowych przejściach dzieci migrantów, ponieważ to oni narzucają normy i wartości w krajach pochodzenia i zamieszkania. Poza tym rówieśnicy tworzą przestrzenie, w których dzieci migranci mogą nabywać tożsamości i formować swoje poczucie przynależności. Badanie dodatkowo wskazuje na znaczenie relacji i komunikacji z dziadkami i innymi krewnymi w procesie socjalizacji dzieci migrantów, który to został ograniczony przez reżim niemieszkalności spowodowany pandemią COVID-19. Wyniki pokazują także jak pojęcie 'domu' zmieniło się w rodzinach migrantów podczas pandemii i związanych z nią blokad, co znalazło odzwierciedlenie w odkryciu jednorodnej i heterogenicznej mieszanki przestrzeni.

Praca przyczynia się do rozwoju badań nad dzieciństwem poprzez ukazanie zmian w społecznych, codziennych, domowych, edukacyjnych i kulturowych praktykach dzieci w czasach nauczania zdalnego. Dzięki analizie zgromadzonego materiału empirycznego, praca oferuje nowe elementy teorii socjologicznej na poziomie mezo. Obejmują one typologię strategii socjalizacji rówieśniczej (duchowe/emocjonalne, oparte na zainteresowaniach, oparte na perspektywach i mieszane); opracowanie czterech modeli transnarodowej komunikacji międzypokoleniowej (emocjonalny symboliczny, zapośredniczony i nieciągły) oraz kompleksową analizę edukacyjnych ścieżek przejściowych na podstawie porównania podstaw programowych dwóch krajów (emigracyjnych i docelowych), hierarchicznych relacji nauczyciel-dziecko oraz postrzegania dziecka przez instytucje edukacyjne. Praca wskazuje również na kwestie metodologiczne, gdyż wyniki badań dowartościowują znaczenie podejścia partycypacyjnego skoncentrowanego na dziecku w badaniach dzieci. Dokumentując procedury metodologiczne, praca kataloguje kluczowe elementy procesu badawczego - w tym kwestie etyczne, który obejmuje grupy marginalizowane, takie jak dzieci i migranci.